

Amtmænd med høj løn men uden reel magt

Amtmandsinstitutionen er reduceret til et ekspeditionskontor og amtmændene er nu hovedsagelig en glansfuld, uniformeret kransekagefigur

Af OLE SKOVGAARD

Det er karakteristisk for de danske amtmænd, at deres gerninger fylder mange spalter i Kraks Blå Bog, men de lange opremsninger kan ikke skjule den kendsgerning, at tillidshvervene er blevet, omend ikke færre, så langt mindre væsentlige i samfundsmæssig betydning. Det er udkast til en gravskrift over den ærverdige amtmænd-institution, der kan læses på side 65 og fremefter i det digre værk.

Et årstal går igen og igen i amtmændenes levnedsløb: 1970. Det var året for kommunalreformen, som bl. a. betød, at amtsrådene fik folkevalgt borgmester.

Før 1970 var amtmændene formand for amtsrådet og forretningsførere. Han var desuden skoledirektør. Her til kom udførelsen af en række statslige funktioner.

Efter 1970 blev kun de statslige funktioner tilbage i amtmændens regi, og det vil primært sige overøvrighedssager (bl. a. skilsmisser), tilsyn med amtets primærkommuner og forskellige sociale sager.

Samme år gennemførtes en nedskæring af amternes antal til 14, og det betød, at en række amtmænd blev arbejdsløse. De blev stillet til rådighed for statsadministrationen til løsning af diverse opgaver.

Der er fem amtmænd i denne kategori i dag, og de er kommitterede for internationale anliggender i Miljøstyrelsen, EF-rådgivere i sociale anliggender, formænd for byudviklingsudvalg, digelaug m.m.

Den kendteste amtmænd

Den bedst kendte amtmænd er uden tvivl Sigurd Wechseltmann, der er forligsmænd.

på græs er uden sammenligning Sigurd Wechseltmann, der er forligsmænd. En af de fem, den tidligere amtmænd i Randers, J. J. Ricard, falder for aldersgrænsen på 70 år til nytår. En sjette amtmænd uden amt, J. R. Pinholt, faldt for samme grænse for et par måneder siden. Dags dato er der altså 19 amtmænd i Danmark.

Arbejdsfelterne

Det helt dominerende arbejdsfelt på amtmændens kontor er i dag overøvrighedssagerne. Foruden fredelige skilsmisser er det bl. a. godkendelse af ægtepagter, der indgås efter giftermålet (manden skal ikke uden sværds slag kunne bringe sin

formue i ly for kreditorer hos konen), sager om bidrag til børn uden for ægteskab, en række funktioner i henhold til myndighedsloven, et par beføjelser efter retsplejeloven (amtmændene kan give fri proces i første instans), navneforandringer (hyppigst ønsker stedbarn stedfars navn), adoptionssager og sager efter stempel-lovgivningen plus andre mindre ting. I visse sociale sager er amtmænd ankeinstans.

Mange amtmænd betragter det andet store arbejdsfelt, tilsynet med amtets primærkommuner, som det interessanteste arbejde, måske fordi der her er en sidste rest af lokalpolitisk indflydelse. Tilsynssagerne afgøres i et tilsynsråd, som amtmændene er formand for. Det består i øvrigt af fire medlemmer af det politisk valgte amtsråd.

Tilsynet drejer sig om kommunernes optagelse af lån samt køb og salg af fast ejendom. (Nogle kommuner finder dette tilsyn overflødig, ikke mindst mens der er regeringsfæstet låne- og investeringsloft). Desuden udfører tilsynsrådet en legalitetskontrol, og det vil sige, at det kontrollerer, om kommunerne overholder lovens bogstav. Sager af denne karakter opstår typisk ved, at folk klager til rådet, bl. a. over kommunalbestyrelsesmedlemmers egnethed (habilitet) ved diverse afgørelser.

Amtmændens løn

Det er ukendt for mange, at tilsynsrådet kan sætte en kommunalbestyrelses beslutning ud af kraft, ligesom det kan idømme tvangsboeder. Dette kan gøres ved markante overtrædelser af

lovgivningen, men det er yderst sjældent, muligheden benyttes.

Amtmændene har pr. tradition en række andre poster, men disse har ikke noget med statsamts-funktionen at gøre. Amtmændene vælges som formand for lokalbaner, byudviklingsudvalg og lignende. Han kan også være formand for det lokale arbejdsmarkedsnævn, hvor seks mennesker fra LO, seks fra arbejdsgiverforeningen og seks fra amtsrådet med stærkt geografisk betinget energi drøfter bl. a. beskæftigelsesproblemer. Det går igen ved disse tillidshverv, at amtmændene ikke længere får de formandsposter, der virkelig betyder noget. Eksempler var fredningsplanudvalgene omkring København.

Endelig kan nævnes, at amtmændene er selvskrevne deltagere ved større selskabelige aktiviteter, bl. a. hvis hoffet holder fest i amtet. Da amtmændene var formand for amtsrådet, havde han ofte medlemmerne med hjemme til middag efter møderne. Ved større selskabeligheder kan den flotte amtmændsuniform benyttes efter temperament.

En amtmænd tjener 176.876 kroner årligt. Hertil kommer, at han har bolig på tjenesteboligvilkår, udregnet efter nettoareal. Ingen har nogen sinde påstået, at sådanne boliger er dyre, jævnfør overlægesagen fra Københavns Amt. Men da boligernes størrelse og beliggenhed svinger stærkt, har Indenrigsministeriet ingen direkte opgørelse over amtmændens husleje.

De 19 amtmænd tjener således tilsammen næsten 3,5 mill. kr. på årsbasis, og i en økonomisk vurdering skal medtages de mange ansatte

på amtskontorerne. Der er skønsmæssigt ansat 300 kontorchef, fuldmægtige og kontorassistenter.

Fremtiden uvis

Mange har talt for, at amtmænds-institutionen burde fjernes, og i den forbindelse kan man finde et ministerielt udvalg med en forunderlig arbejdsopgave. Det er et 13-mands udvalg med retspræsident, dr. jur. E. A. Abitz som formand, og det skal undersøge, hvortil statsamtets opgaver kan flyttes, hvis statsamtet fjernes.

Udvalget, der blev etableret i juni sidste år, har delt opgaverne i tre underudvalg, hvor der hidtil er holdt syv møder. Der ventes på statistisk materiale, ikke mindst om antallet af overøvrighedssager i alle landets amter. Ind i hele vurderingen går som noget primært en økonomisk afvejning ved statsamternes nedlæggelse. Der er ingen tidsfrist på udvalgets arbejde.

Amtmændene, der er jurister med 1. karakter, er alle et godt stykke oppe i årene. Yngst er den bornholmske amtmænd, Niels Elkær-Hansen, der fylder 58 år i oktober. I Indenrigsministeriet udelukkes det ikke, at fungerende amtmænd, der falder for aldersgrænsen, erstattes med en af de amtmænd, der er ledige, men det anses for udelukket, at nye amtmænd udnævnes.

Meget taler således for, at den institution, der siden indførelsen af det kommunale selvstyre i 1842 og op til 1970 var så betydningsfuld, snart forsvinder. Det er ikke få, der synes, at skridtet burde være taget nogle år tidligere, f. eks. i 1970.

Landets yngste amtmænd, den 58-årige Niels Elkær-Hansen, Bornholm, i den kendte amtmænd-positur: svingende den fjerprydede hat under et leve for dronning Margrethe.

Amtmand Jørgen Elkjær-Larsen foran sin embedsholig tæt ved den ny amtsgård i Hille-rød. (Foto: Steen Jacobsen.)

Skilsmisser optager en stor del af tiden

Med vemod ser amtmænd i Frederiksborg Amt, Jørgen Elkjær-Larsen, amtmændens funktion i samfundet svinde ind

Jørgen Elkjær-Larsen, 61 år, blev amtmænd over Frederiksborg Amt i 1965. Han var således i fem år formand for amtsrådet, forretningsfører, skoledirektør og statens repræsentant i en række forhold. I dag leder han et amtskontor med en snes medarbejdere, heraf en kontorchef og seks fuldmægtige, der udelukkende beskæftiger sig med statslige funktioner.

Inden ankomsten til amtet var Elkjær-Larsen en højt anset medarbejder i Statsministeriet, hvor han var departementschef og statsrådssekretær. Han er foreviget på det store maleri på Christiansborg, der viser kong Frederiks underskrivelse af den nye grundlov for 20 år siden under regeringen Erik Eriksen. Statsrådssekretær Elkjær-Larsen sidder helt til venstre på det store maleri.

Arbejdet på amtskontoret er præget dels af den hastige befolkningsudvikling, dels af befolkningssammensætningen. Befolkningen i Frederiksborg amt har en anden mentalitet og livsholdning end befolkningen

i f. eks. Ringkøbing amt, mener Elkjær-Larsen. Frederiksborg amt havde således i 1970 nærmest det samme antal skilsmisser (omkring 600) som Fyns amt, der befolkningsmæssigt er mere end halvanden gang så stort.

Bor godt og nyt

Elkjær-Larsen betragter, såvidt vides, arbejdet i tilsynsrådet med dets blanding af politik og jura som det tilbageblevne arbejdes interessanteste islet, men ingen får ham til at sige, at det er mere interessant end at klare en skilsmisse. Han er embedsmand, og en embedsmand siger meget lidt of-fentligt.

Amtmænd bor i et få år gammelt rummeligt et-planshus lige op til den nye amtsgård, hvor han har et kontor sammen med de amtskommunale instanser. Elkjær-Larsen var selv primus-motor ved amtsgårdens opførelse. Hans hjem er præget af smukke kobberstik og antikviteter.

Arbejdsdagen er lang, for en række pligter, også ud over statsamtets funktion, skal passes. Elkjær-Larsen vil ikke kommentere formodninger om statsamtets nedlæggelse, men konstaterer, at amtmænd kan fjernes, men deres arbejdsopgaver vil bestå. Akkurat som sine kolleger er det ikke uden vemod, Elkjær-Larsen har set amtmændens funktion i samfundet svinde ind.

IndieN 2 uger fra kr. 3.300

Kontakt Scanasiaresor — et velrenommeret firma, som har specialiseret sig i rejser til Indien. Alle informationer direkte fra rejselederen. Velkommen!

SCANASIA

S. vägen 65
S-412 54 Göteborg
Tel. 00946-31814400